

עוקד והנעקד והמזבח

טור סימן תקפג

ואוכלין ראש כבש והריאה לומר נהיה לראש ולא לזבזב והריאה לפי שהיא קלה והר"מ מרוטנבורג היה רגיל לאכול ראש איל זכר לאילו של יצחק:

שו"ע אורח חיים סימן תקפג - והולכין אל הנהר לומר פסוק: ותשליך במצולות ים כל חטאתינו וגומר (מיכה ז)

משנה ברורה סימן תקפג - משום דאיתא במדרש שעבר אברהם אבינו עד צוארו במים כשהלך להקריבו ע"ג המזבח ואמר הושיעה כי באו מים עד נפש ואנו עושין זה זכר לעקידה.

קריאת התורה - שו"ע סימן תקפד - (ב) ומוציאין ב' ס"ת; באחד קורין ה' מוה' פקד את שרה עד ויהי אחר הדברים האלה. **משנה ברורה סימן תקפד** - מוה' פקד - לפי שבר"ה נפקדה שרה רחל וחנה:

שו"ע סימן תרא - (א) ביום שני (מתפללים כמו ביום ראשון) (טור), וקורים מוהאלהים נסה את אברהם עד סוף סידרא.

תפילת מוסף ברכת זכרונות - כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני כסא כבודך, ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור, ברוך אתה ה' זוכר הברית.

שופר - שו"ע סימן תקפו - (א) שופר של ראש השנה מצותו בשל איל וכפוף; ובדיעבד, כל השופרות כשרים, בין פשוטים בין כפופים,

משנה ברורה סימן תקפו - (ב) בשל איל - לזכר עקידת יצחק. ובכלל זה גם כבשה נקבה. אלא דהמהדרין ביותר נוהגין לחזור אחר של איל דוקא דהוא זכר טפי לאיל של יצחק:

מסכת ראש השנה דף טזא - אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדל שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני

העמק דבר בראשית פרק כב פסוק א - הסבירו חז"ל שבזה הנסיון הגביה כחו של אברהם אבינו והעלה לתכלית גדולת האומה הישראלית... ניסה הקב"ה את אברהם לבוא לידי מעשה העקידה לשחוט את בנו האהוב לו כנפשו כדי שיתעלה אברהם וזרעו למסור עצמם באהבה על קדושת ה' ופעולה זו של אברהם היה לתועלת לזרעו האומה הישראלית.

העמק דבר בראשית פרק כב פסוק יז - (יז) והרבה ארבה. כאן נתברך זרע אברהם במצות קידוש השם וכדאיתא בסנהדרין פ' בן סו"מ דישראל נצטוו על קה"ש ולא אוה"ע. ומובן שאין זה אלא כבודן של ישראל. שהרי לא יבקש אדם שהוא בעל ד"א מחבירו שיקטע את ידו בשביל חיויו. משא"כ מבנו שהוא אוהבו כנפשו ויודע בעצמו שהוא היה עושה כן בשביל אביו. נמצא זה הרצון מורה על אהבת נפש. שהמה שניהם כגוף אחד. וכל אשר לו יתן בעד נפשו. וכך הקב"ה מצוה את בניו שהמה חלקו ית' ונשאי מלכותו. למסור נפשם בעד משו וכבודו שהוא חיויו כ"י כדכתיב ואלם חי אני וימלא כבוד ה' את כה"א. וכמש"כ בביאור מקרא זה שם ובכ"מ. משא"כ לאוה"ע שהם נפרדים ממנו ית'. וזכה אברהם במעשה זו ששיגו בניו גדולת הנפש למסור עצמם ברצון בשביל קד"ש ית'

ספר מאור ושמש פרשת וירא

הנה ידוע שאברהם אבינו אחז בשורשו מדת החסד והיה שוקד תמיד שיתנהג העולם במדת החסד ואפילו על הרשעים שבדור אנשי סדום היה מתפלל עליהם.. מזה נראה בעליל שכל מגמתו היה שיתנהג העולם במדת החסד כדי שיהיה קיום העולם. אמנם יצחק בנו היה רוצה שיתקיים העולם במדת הגבורה ופחד, ואיש אשר יחטא לאלהיו ונשא חטאו ענוש יענש תיכף ומיד בכדי שידעו כל הברואים שאית דין ואית דיין, מחמת כי ראה שעבור שהתנהג ה' יתברך עם עולמו ברב חסד קודם דור המבול על כן פרצו גדר עולם, על כן מוטב יותר שיתנהג העולם במדת הפחד:

והנה איתא במדרש (בראשית רבה יב, טו) והובא ברש"י ז"ל (בראשית א, א) בראשית ברא אלהים בתחילה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים שתפו מדת הרחמים למדת הדין וברא את העולם.. ובאמת עלה במחשבתו הקדומה לברוא את העולם במדת הדין בכדי שייראו באי עולם מלפניו ויהיה יראתו על פניהם לבלתי יחטאו, ותיכף ראתה חכמתו יתברך שמו שבאם יהיה חס ושלום המשפט חרוץ על כל אשר יחטא שיענוש תיכף אין העולם מתקיים, על כן שיתף הקב"ה מדת הרחמים למדת הדין רצה לומר שירחם ה' יתברך על החוטא להאריך אפו אולי יתנחם ושב ורפא לו, וזה הוא ששיתף מדת הרחמים למדת הדין. אמנם לא נשתנה חס ושלום כלל רצונו כי כל האומר קודשא בריך הוא וותרן וכו'.

ויבואו אל המקום וגו' ויעקוד את יצחק בנו שנכללו הגבורות בחסדים כדאיתא בזוה"ק (ח"א קיט ע"ב) שנכלל אשא במיאו... ויקרא אליו מלאך ה' וגו' עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך רצה לומר שאתה יראת שיתנהג העולם במדת הדין כסברת בנך ונתאזרת בנך במדתך להמתיק הגבורות שלא יתנהג העולם במדת הגבורה המרומז לחושך וזה לא חשכת וגו'.

ספר בראשית פרק כב - (א) ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני: (ז) ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה הששה לעלה: (ח) ויאמר אברהם אלהים יראה לו הששה לעלה בני וילכו שניהם יחדו:

(י) וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו: (יא) ויקרא אליו מלאך יְדוּד מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני: (יב) ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני:

פרקי דרבי אליעזר פרק ל - קשר שתי ידיו ושתי רגליו ועקדו על גבי המזבח ואמץ את שתי זרועותיו ואת שתי ארכובותיו עליו וערך את האש ואת העצים ושלח ידו ולקח את המאכלת וככה גדול הגיש את מנחתו ואת נסכו והב"ה יושב ורואה האב מעקיד בכל לב והבן נעקד בכל לבו ומלאכי השרת צועקים ובוכים שנ' הן אראלם צעקו חוצה ואמרו מלאכי השרת לפני הב"ה רבון כל העולמים נקראת רחום וחנון מי שרחמיו על מעשיו רחם על יצחק שהוא אדם ובן אדם ונעקד לפניך כבהמה אדם ובהמה תושיע ה'.

ספר מאור ושמש פרשת נצבים - ויראה לרמוז בזה מענינו של יום כי הנה ידוע שמה שאנו קורין ביום ראשון של ראש השנה בפרשת לידת יצחק וביום השני בפרשת העקידה, הטעם הוא שביום ראשון הוא דינא קשיא בחינת לידת יצחק שרומז ללידת הדינין ויום השני הוא בחינת עקדת יצחק שאברהם שהוא רומז למדת החסד עוקד את יצחק שהוא מדת גבורה והדינין נכללין בהחסדים. ועיקר המתקת הדינין הוא על ידי המסירות נפש שכל אחד מבני ישראל מוסר נפשו בעת קבלתו עול מלכות שמים ובעת התפילה, שבאותו ההתעוררות והתשווקה שהוא מתעורר למסור נפשו בעבודת התפילה על ידי זה... גורמין אתערותא דלעילא להריק שפע הדעת על המדות ונעשה יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ועל ידי זה מקבלים הכנסת ישראל השפעת החסדים שבכל המדות, והגבורות שבהמדות נמשכים על האומות ומתפרשין מעל הכנסת ישראל:

מסכת שבת דף פט/ב - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם בניך חטאו לי אמר לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך אמר אימר ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בניו אפשר דבעי רחמי עלייהו אמר ליה בניך חטאו אמר לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך אמר לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה אמר לו ליצחק בניך חטאו לי אמר לפניו רבונו של עולם בני ולא בניך בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי עכשיו בני ולא בניך ועוד כמה חטאו כמה שנותיו של אדם שבעים שנה דל עשרין דלא ענשת עלייהו פשו להו חמשין דל עשרין וחמשה דלילותא פשו להו עשרין וחמשה דל תרתי סרי ופלאגא דצלווי ומיכל ודבית הכסא פשו להו תרתי סרי ופלאגא אם אתה סובל את כולם מוטב ואם לאו פלאגא עלי ופלאגא עליך ואם תמצא לומר כולם עלי הא קריבית נפשי קמך פתחו ואמרו (כי) אתה אבינו

ספר נצח ישראל פרק יג

ויש לתמוה על המאמר הזה, כי למה לא היה אברהם ויעקב מלמדים זכות על ישראל, והיה מלמד זכות יצחק. אבל דעת חכמים בזה לגלות הדברים אשר אמרנו, כי מצד יצחק ומדתו אי אפשר שיהיה הסרה והפרדה לישראל מן השם יתברך, רק יש להם דביקות וחבור לגמרי אל השם יתברך, ולא שייך בחטא שיהיה מבדיל ומרחיק את ישראל מן השם יתברך. וגם כן כי מצד מדת יצחק, אשר הוא מדת הדין, כאשר ירד לעומק הדין יש ללמוד זכות. לכך על ידי יצחק, שהוא התחלתם, ומצד מדת המשפט אשר הוא עומק הדין, יש כאן זכות. ואם שאין כאן זכות פשוט לגמרי, מכל מקום יש זכות כאשר יורד לעומק הדין. וזה שאמר 'לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה', כי אין באלו מדת הדין והמשפט, שעל ידו אפשר למצא זכות, כי הזכות הוא כאשר יורד לעומק הדין. ולכך אמר ליצחק 'בניך חטאו', ואז מתחייב מצד מדת יצחק - כאשר יעמיק בדין - זכות ישראל. וזה שאמר 'בני ולא בניך', כלומר הרי ישראל הם עלולים בעצם ובראשונה מן השם יתברך, שלכך נקראו 'בני בכורי ישראל' (שמות ד, כב), ודבר זה בארנו למעלה. ומאחר שנקראו בניו, ראוי שיהיו מסולקים מן החטא, שכל המחובר והדבק אל הטהור - טהור מן החטא. ולכך מצד החבור שיש לישראל, שהם בניו של השם יתברך, ראוי שיהיו מסולקים מן החטא. כי מצד שיצחק מסר נפשו אל השם יתברך (בראשית כב, ט), דבר זה מורה על שיצחק הוא אל השם יתברך לגמרי, ומפני כך הוא נושא את עונם לגמרי:

וכל ענין זה רמז הכתוב, דכתיב (ויקרא כו, מב) "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור". למה נאמר אצל [אברהם] ויעקב זכירה, ואצל יצחק לא נאמר זכירה, כי אפרו של יצחק נראה כאילו צבור ומונח על גבי המזבח (רש"י שם עפ"י הספרא שם), עד כאן. ובאור זה, כי הזכירה שייך אל דבר שאינו לפניו, אבל מצד כי יצחק מסר נפשו אל השם יתברך, וביטל עצמו אל השם יתברך, הרי אין לו הבדל מאתו יתברך, ולא יתכן בזה זכירה, כי הוא נראה תמיד לפני השם יתברך. וזהו שאמר שראה אפרו, רוצה לומר מה שמסר נפשו אליו, לכך הוא לפניו תמיד. ואלו הדברים הם עוד סודי חכמה עמוקה מאד, ואי אפשר לפרש יותר: